

Historische Kring IJsselstein 7 (jun. 1978)

<https://hdl.handle.net/1874/10045>

UITGAVE STICHTING HISTORISCHE KRING IJSSELSTEIN

BESTUUR:

Voorzitter: L. Murk, IJsselstraat 24, IJsselstein

Secretaris: W.J.A. van Wijk, Kloosterstraat 11, IJsselstein, tel. 03408-3941

Penningmeester: G.C.A. Pompe-Scholman, Kronenburgplantsoen 22, IJsselstein

Bank: AMRO-bank IJsselstein, rek.nr. 218400217, giro nr. bank 2900

Donateurs ontvangen het tijdschrift gratis (3 of 4 nummers per jaar) en worden op de hoogte gehouden van alle activiteiten.

Nieuwe donateurs kunnen zich opgeven bij het bovengenoemde secretariaat.

Voor hen, wonende in IJsselstein, bedraagt de contributie minimaal fl. 12,50 per kalenderjaar.

Zij die buiten IJsselstein wonen, worden verzocht fl. 5,— extra over te maken in verband met de verzendkosten van het tijdschrift.

Inhoud:

Hoe vind je je stamboom <i>door J.H. Witte te Maarssen</i>	2
Geschiedenis van de grienden in kort bestek <i>door C.A. van Duuren te Lopik</i> <i>A.H. Goes te IJsselstein</i> <i>Ch.W. Vink te IJsselstein</i>	6
40 jaar geleden — de begrafenis van Peter Petalo in IJsselstein <i>door L. Murk</i>	18

Hoe vind je je stamboom

door J.H. Witte, Maarsse

Wie heeft zich nog nooit afgevraagd: „Waar komt mijn naam vandaan?” of: „Wie zouden mijn voorouders zijn?”

Meestal blijft het echter bij deze gedachten, want voor vele mensen is een onderzoek naar hun voorfamilie als een berg, die niet te beklimmen lijkt. Ja, inderdaad „lijkt”, want iedereen die over een beetje doorzettingsvermogen beschikt, is — in de meeste gevallen — in staat om die vragen zelf te beantwoorden.

Stamboomonderzoek, vroeger wel sibbekunde genoemd, kan op meerdere manieren worden uitgevoerd, en wel:

- 1° het stamboomonderzoek in engere zin ofwel de genealogie, d.w.z. we beperken het onderzoek tot de dragers van de familienaam (zie model 1).
- 2° we breiden het onderzoek uit tot de voorouders van zowel vaders- als moederszijde. We stellen dan een kwartierstaat op (zie model 2a en 2b).
- 3° we bepalen vanuit een bepaald echtpaar — van een x-aantal generaties terug — alle nakomelingen, zowel in manlijke als in vrouwelijke lijn. We maken dan een parenteel.

In deze volgorde zit tevens een opklimmende moeilijkheid en het is daarom raadzaam te beginnen met een stamboom.

Nog 2 raadgevingen voor hetgeen in het begin nog wel eens over het hoofd wordt gezien: **alleen** de gegevens die juist en waar zijn worden genoteerd, d.w.z. gegevens die U zelf vindt in officiële papieren.

Tenslotte moet U zeer systematisch te werk gaan ofwel stap voor stap terugwerken.

Na deze inleiding gaan we spijkers met koppen slaan.

Waar halen we onze gegevens vandaan? Er zijn (voorlopig) drie perioden met de daarbij behorende bronnen te onderscheiden, n.l.:

- a) van nu tot ± 1928
- b) van ± 1928 tot 1811
- c) vóór 1811

Periode a) bevat de gegevens van het eigen gezin, de ouders en vaak ook de grootouders. Deze zijn gemakkelijk terug te vinden in trouwboekjes en identiteitspapieren. Van belang zijn in ieder geval: plaats en datum van geboorte, huwelijk en overlijden. Bij het huwelijk wordt de datum van het wettelijk huwelijk genoteerd, de datum van het kerkelijk huwelijk kan er onder worden gezet. Verder schrijven we de officiële voornamen op, desgewenst de roepnaam tussen haakjes toevoegen.

Wanneer er geen familiepapieren zijn, dan kunt U deze gegevens opvragen bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand. (N.B. U dient dan wel leges te betalen) of bij het bevolkingsregister (dikwijls meer gegevens).

De gevonden of verkregen gegevens worden voorlopig per gezin bij elkaar gehouden, b.v. volgens het volgende model:

Naam ..... (man)

Zoon van .....

Geboren te ..... op .....

Beroep .....

Overleden te ..... op .....

Trouwde te ..... op .....

met .....

Dochter van .....

Geboren te ..... op .....

Overleden te ..... op .....

(Eventueel beroep) .....

UIT DIT HUWELIJK GEBOREN:

namen	geboortedatum - geb. plaats.
1	.....
2	.....
3	.....
4 enz.	.....

We kunnen deze gezinsbladen nummeren. Feitelijk zou dit moeten beginnen met de oudst bekende stamvader, maar aangezien we die nog niet hebben, nummeren we voorlopig van het heden naar het verleden (met potlood!).

Wanneer in bovenstaand model kind nr. 1 een zoon is en zelf ook al gezinshoofd, zetten we achter zijn naam een verwijzing naar zijn eigen gezinsblad. Dit geldt ook voor de andere zoons. Omdat ze allen tot een en dezelfde generatie behoren is het gemakkelijker ze b.v. te nummeren IIa, IIb, IIc enz.

Voor de dochters geldt dit niet, zodat we in bovenstaand model bij de dochters tevens een evt. huwelijk (plaats, datum, echtgenoot, zijn geboortedatum en -plaats en zijn ouders) noteren.

Periode b)

Na 50 jaar, vanaf nu gerekend, moet de Burgerlijke stand zijn gegevens overdragen aan de Rijksarchieven. Deze perioden loopt terug tot 1811, omdat toen op last van Napoleon de Burgerlijke Stand werd ingevoerd.

Per provincie is één Rijksarchief, dat de gegevens bevat van alle gemeenten uit die provincie. Dat betekent dus, dat de gegevens van IJsselstein in het Rijksarchief te Utrecht (Alexander Numankade 201) zijn te vinden. De openingstijden zijn van 9.00 tot 17.00 uur dagelijks en zaterdag van 9.00 tot 12.30 uur, behalve in juli en augustus. Het telefoonnummer is 030-710044.

Het voordeel van het Rijksarchief boven het Bevolkingsregister is het kosteloos zijn van de Archieven en de mogelijkheid zelf de akten in te zien. Het enige wat het U kost, is tijd.

Het Rijksarchief te Utrecht

foto: J. v. Ierland

Hoe zoeken we in het archief verder? In de studie- of leeszaal vinden we de zg. tienjarige tafels. Dit zijn de alfabetische overzichten van geboorten, huwelijken, overlijden en echtscheidingen, gerangschikt op achternaam. Achter elke naam is een nummer vermeld, dat overeenkomt met het nummer van de officiële akte. Via deze tabel en het nummer kunt U de akte nu aanvragen bij de dienstdoende ambtenaar.

Wat leveren deze akten nu op?

Uit de geboorteakte leren we de datum en plaats van geboorte, de vader met vaak zijn beroep, leeftijd en plaats van geboorte, de moeder met dezelfde gegevens en de getuigen. Hiermede zijn tevens de ouders van de opgezochte bekend en komt U via de tienjarige tafel enz. weer een stap terug. Uit de trouwakten leren we de gegevens nogmaals, met bovendien die van de bruid en haar ouders. Bij elke huwelijkssluiting moesten de nodige papieren worden overlegd, de z.g. huwelijksbijlagen. Hier moet men apart om vragen. Zij leveren soms veel materiaal op.

De overlijdensakte zal de gegevens meestal bevestigen. Op deze manier terugwerkend bereiken we het jaar 1811.

N.B. de datum vermeld in de akte van geboorte of overlijden is de aangifte datum!

Periode c)

Vóór 1811 bestond er geen Burgerlijke stand. De gegevens van doop, huwelijk en overlijden moeten we gaan zoeken in de Kerkelijke Boeken (waarvan de uittreksels op alfabet in de leeszaal staan), kortweg DTB genoemd (= Doop-, Trouw- en Begravenregisters).

De volgende tekens worden vaak gebruikt voor:

★ geboorte	□ begraven
∞ doop	S crematie
x huwelijk	G godsdienst
) (echtscheiding	B beroep/ambt
+ overlijden	K kinderen

Dat dit niet alle bronnen zijn is duidelijk. Maar al werkend aan een eerste aanzet van een eigen onderzoek voorlopig voldoende. Meestal leert U de andere mogelijkheden, spelenderwijs kennen, maar misschien dat een lezer van dit artikel, beter bekend met de andere bronnen dan ikzelf hierop in een volgende aflevering zou willen ingaan.

Wie neemt de pen op?

VOORBEELDEN

Model 1: fragmentgenealogie

1. **Leendert Wittese**, gehuwd met Laurijntje vóór 1636
(De DTB's van Ouddorp gaan niet verder terug).
  2. **Pieter Leendertsz Witte**, gedoopt 27-9-1643 te Ouddorp
gehuwd met Trijntje Jans
  3. **Jan Pietersz Witte**, gedoopt 17-1-1672 te Ouddorp, beroep bouwman
huwde 1-1-1699 te Ouddorp met Catharina Gerrits van Hemert.
  4. **Cornelis Jansz Witte**, gedoopt 9-9-1703 te Ouddorp, beroep bouwman
huwde 26-5-1750 te Ouddorp met Klaartje Pieters Breen.
- enz.

Model 2a: fragmentkwartierstaat (in tabelvorm)

Samuël Twigt Ged. 4-8-1743 Ouderkerk a.d. IJssel Gehuwd 28-5-1775	Klaasje Schouten	Cent Vuyk ged. 15-6-1755 Ouderkerk a.d. IJ. geh. 27-7-1783	Anna Luca
Leendert Twigt Gedoopt 4-12-1787 Ouderkerk a.d. IJssel Gehuwd 10-3-1814 Ouderkerk a.d. IJssel		Debora Vuyk Gedoopt 13-5-1790 Ouderkerk a.s. IJ.	
Saartje Twigt gedoopt 21-6-1827 Krimpen a.d. IJssel Gehuwd 10-7-1852 Krimpen a.d. IJssel			

Model 2b: dezelfde kwartierstaat (nu volgens een nummersysteem)

1. **Saartje Twigt** gedoopt 21-6-1827 te Krimpen aan den IJssel
gehuwd 10-7-1852 te Krimpen aan den IJssel met
Cornelis Schouten enz. enz.
- ouders**
2. **Leendert Twigt** gedoopt 4-12-1787 te Ouderkerk aan den IJssel
gehuwd 10-3-1814 te Ouderkerk aan den IJssel met
  3. **Debora Vuyk** gedoopt 13-5-1790 te Ouderkerk aan den IJssel.
- grootouders**
4. Samuel Twigt enz. enz.
  5. Klaasje Schouten enz. enz.
  6. Cent Vuyk enz. enz.
  7. Anna Luca enz. enz.
- overgrootouders**
8. . . .
Enzovoort

In dit nummersysteem hebben de mannen de even nummers, en deze zijn telkens 2 x het nummer van het kind.

Geschiedenis van de grienden in kort bestek

door C.A. van Duuren - Lopik
A.H. Goes - IJsselstein
Ch.W. Vink - IJsselstein

Inleiding

De werkgroep „oude ambachten” van de Stichting Historische Kring te IJsselstein, bestaande uit de bovengenoemde heren, heeft zich bezig gehouden met een onderzoek naar de historie van de grienden en de zaken die daarmee samenhangen. Jarelang verdienden veel mensen in IJsselstein hun dagelijkse boterham in de griendcultuur of met een daarmee verband houdend beroep.

Thans vindt een enkeling er zijn werk nog in, daar er vrijwel niets meer over is van de eens zo grote oppervlakte griend hier ter plaatse. Bovendien is de huidige plaatselijke meubelindustrie in belangrijke mate voortgekomen uit de hoepmakerij, zodat historisch gezien, ook daardoor de griendcultuur in IJsselstein van groot belang is geweest.

Het onderzoek strekt zich uit over de periode van $\pm$ 1850 tot heden. Uit de jaren vóór 1850 zijn de gegevens zeer summier. Wij hebben getracht door archief-onderzoek, bezoeken aan grienden, het bestuderen van notulen van de teenpachtersbond en de bond van griendhoutpachters, het raadplegen van vakliteratuur en door gesprekken met personen die werkzaam zijn of waren in de griendcultuur belangrijke gegevens op te sporen en vast te leggen.

Tevens verzamelden wij gereedschappen van beroepen uit deze sector, dit in verband met een in te richten stadsmuseum in het gerestaureerde stadhuis van IJsselstein.

In deze aflevering vertellen wij U het een en ander m.b.t. de griendcultuur in het algemeen en de zogenoemde snijgrienden. In de volgende afleveringen behandelen we de hakgrienden, de situatie in IJsselstein en de geschiedenis van de hout- en teenpachtersbond.

Rest ons iedereen te danken voor de directe of indirecte hulp, bij ons onderzoek geboden.

De griendcultuur

Voordat we onze aandacht richten op de grienden in IJsselstein, zullen we iets meer moeten weten over de griendcultuur in het algemeen.

Een griend is een meestal langs water gelegen strook grond, gewoonlijk verdeeld in een aantal smalle percelen, die beplant zijn met verschillende soorten wilgen. Een griend kan binnendijks gelegen zijn, b.v. in de omgeving van IJsselstein, Langbroek, de Gelderse IJsselstreek en de Bommelerwaard of buitendijks „op de jongste gronden” in de Biesbosch, langs het Hollands Diep, de Merwede en in het land van Heusden en Altena.

De binnendijkse grienden zijn veelal in handen van boeren, jachtliefhebbers of bezitters van landgoederen.

De buitendijkse grienden zijn vaak het eigendom van handelsbedrijven voor griendhout, aannemers van grond- en waterwerken; een gedeelte is eigendom van de staat, die ze verpacht.

Buitendijkse griend.

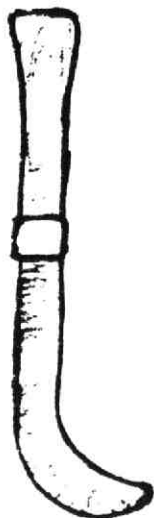
Vóór de aanleg van een griend wordt de grond ca. 60 cm diep omgedaan, men noemt dat zinken of tweediepen. Dit handwerk verschaft veel mensen zware arbeid in de wintermaanden.

In het voorjaar gaat de griendteler zijn teen poten. Om de juiste afstand te krijgen gebruikt hij een pootketting. Dit is een ijzeren ketting met staven op 50 cm, die een oog hebben, waarin de teen gepoot wordt. Met een krom teenmes snijdt hij de teen even boven de grond af. De zogenaamde „pin” blijft staan. Daar groeien de twiggjes uit.

Meestal loopt de griendteler op klompen en dat is veiliger voor zijn (menselijke) tenen. De grienden worden verdeeld in twee soorten, te weten de snij- en de hakgrienden. De snijgriend wordt **jaarlijks** gesneden; bij de hakgrienden wordt het hout om de 2-4 jaar gehakt.

Over de totale oppervlakte aan grienden in Nederland zijn alleen van 1932 exacte gegevens bekend. Dan is 13.000 ha. met grienden aangeplant. Deze zijn weer onderverdeeld in:

Teenmes.

Het poten van teen.

- 4-jarige hakgrienden met een oppervlakte van 4400 ha.
- 2- en 3-jarige hakgrienden beslaan een grondgebied van 2700 ha.
- de snijgrienden: 5800 ha.

Dat de griendteelt een zeer arbeidsintensief bedrijf is, blijkt wel uit het rapport dat dat Algemeene Vereeniging voor Griendhandel en Teenbedrijven te Utrecht aan de regering in genoemd jaar aanbood. Wij citeren: „Er is schier geen bedrijf, dat zoveel handen werk verschaft, als het teen-, griendhout- en hoepelbedrijf, dat wil zeggen, waar de factor loon van zoo grote betekenis is. Machinale arbeid is uitgesloten”.

Zij stelt het loon voor het hakken, schillen en hoepmaken van 1 ha. 3-jarig gewas op f 600,— tot f 800,—. Mede naar aanleiding van bovengenoemd rapport heeft de regering toen besloten de griendcultuur te helpen via steunmaatregelen.

Een vijftal functies, die we aan de griendcultuur toekennen, geven goed de betekenis weer:
1. het rendabel maken van lage of afgelegen percelen

2. het rendabel maken van gebieden met onhandelbare grond of van ongeschikte vorm b.v. een kade
3. grienden als ondercultuur in peppelbossen en boomgaarden
4. als kweek- en schuilplaats voor wild
5. de buitendijkse grienden als landaanwinning („de jongste gronden”).

Zo te zien een nuttige vorm van bodemgebruik. Toch is het aantal hectaren land bebouwd met griend sterk verminderd. Als oorzaken hiervoor kunnen genoemd worden: de verbetering van de waterhuishouding met als gevolg omzetting van grienden in bouwland, grasland en boomgaard; de lage prijzen door de geldende handelsbelemmeringen; de concurrentie van Polen en België; het verminderd gebruik van griendhout en het „versleten” raken van veel grienden.

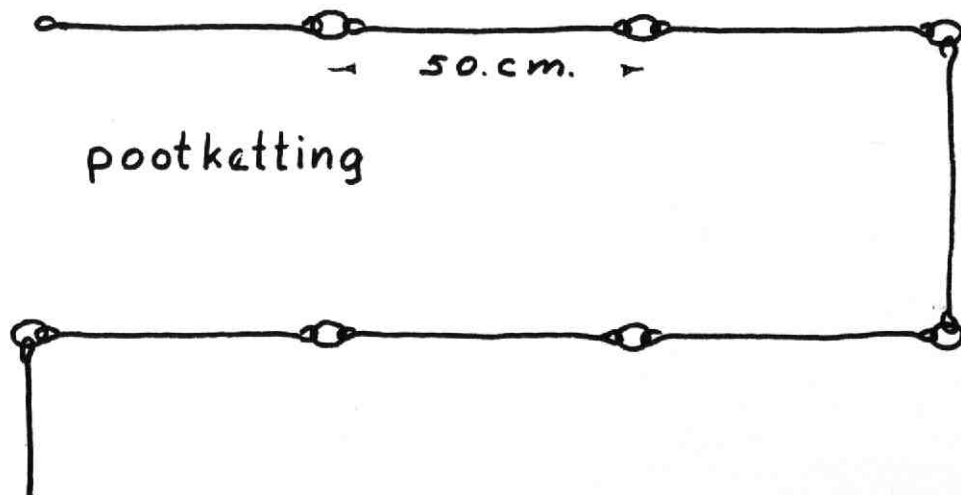
Snijgrienden

De snijgrienden worden elk jaar gesneden. Met zijn vlijmscherp sikkelvormig mes gaat de griendteler in november als het blad gevallen is beginnen met het snijden van teen, welke hij bijeen bindt tot bossen.

Een bos wordt 15 cm. van onderen zo strak mogelijk gebonden en moet dan een omtrek hebben van 80 cm., althans volgens de IJsselsteinse en Langbroekse maat. Indien de omtrek beneden 80 cm. blijft hanteert men de „Lijst onmisbaar bij het afkeuren van teen”, om te weten hoeveel bossen erbij geleverd dienen te worden.

Niet overal gaat men van dezelfde bos-omvang uit. In Lopik meet een bos 86 cm. (zie onderstaande lijst) in Zwolle en Brabant 75 cm.

We drukken op blz. 11 ook de in IJsselstein en Langbroek geldende lijst af (80 cm).

Interieur van de griendkeet.

Het schillen van telhout.

De teenpachtersbond

Lijst onmisbaar bij het afkeuren van teen.

Berekening van een bos die 86 cm omvang moet hebben.

Omvang van de bos	Cirkeloppervlakte	Aantal bossen die op elke 100 bossen toegevoegd moeten worden.
86 cm	5811 cm	— bos
85 cm	5776 cm	2½ bos
84 cm	5544 cm	5 bos
83 cm	5413 cm	7½ bos
82 cm	5283 cm	10 bos
81 cm	5155 cm	12¾ bos
80 cm	5028 cm	15½ bos
79 cm	4907 cm	18½ bos
78 cm	4780 cm	12½ bos
77 cm	4658 cm	24¾ bos
76 cm	4538 cm	28 bos
75 cm	4419 cm	31½ bos

Berekening van een bos die 80 cm omvang moet hebben:

80 cm	5028 cm	— bos
79½ cm	4966 cm	1¼ bos
79 cm	4907 cm	2½ bos
78½ cm	4841 cm	3¾ bos
78 cm	4780 cm	5¼ bos
77½ cm	4718 cm	6½ bos
77 cm	4658 cm	7¾ bos
76½ cm	4598 cm	9¼ bos
76 cm	4538 cm	10¾ bos
75½ cm	4478 cm	12¼ bos
75 cm	4419 cm	13¾ bos
74½ cm	4360 cm	15¼ bos
74 cm	4300 cm	16¾ bos
73½ cm	4294 cm	18½ bos
73 cm	4186 cm	20 bos
72½ cm	4128 cm	21¾ bos
72 cm	4073 cm	23½ bos
71½ cm	4016 cm	25¼ bos
71 cm	3960 cm	26¾ bos
70½ cm	3903 cm	28¾ bos
70 cm	3850 cm	30½ bos

Het tellen en binden van het hout.

Griendhout midden in de grienden.

De bossen moeten „aan de harde weg” of „aan het water” worden geleverd. Dit laatste zien we vooral in de Biesbosch, waar de griendwerkers vaak de hele week van huis zijn. Zij verblijven dan in de griendkeet, waar ze voor hun eigen huishouding zorgen.

De teen wordt dan op platte schuiten (pramen) geladen en vervoerd. Dat vervoer noemt men „uitvaren” van de teen. Het „uitrijden” gebeurt nu vaak met een tractor in plaats van met paard en wagen, tenzij de grond te zacht is. Bij gebruik van de tractor zou in zo'n geval teveel schade aan de griend ontstaan.

Een verschil tussen snij- en hakgrienden is ook het feit, dat teen uit de snijgrienden wordt verkocht bij de vim. In het dagelijks leven gebruikt men termen als dozijn en gros om hoeveelheden aan te geven; in de wereld van de teen is het woord „vim” een gangbare term. „Bij de vim” wil zeggen: per 104 bossen.

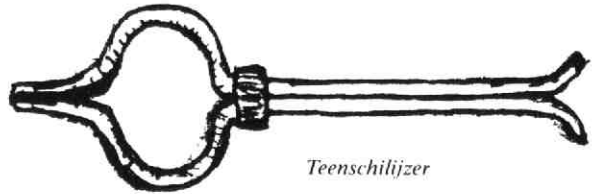
De verkoop ervan geschiedt meestal bij openbare verkoping.

De teen van het eerste jaar na aanplant noemt men pinteent. Ze heeft weinig waarde. Men kan er nog eendenesten of pakmanden van maken.

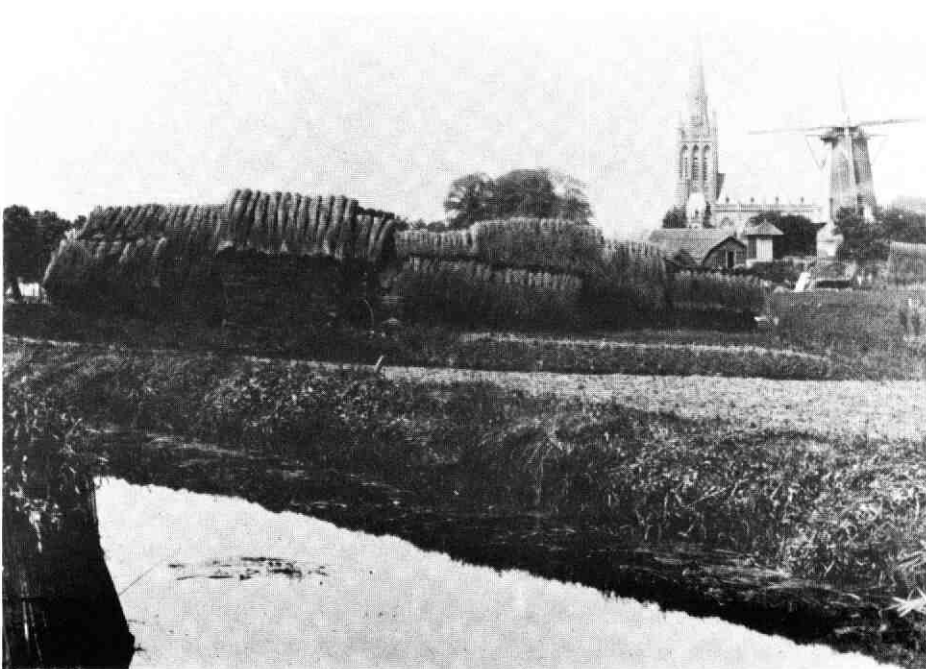
De teen van het tweede jaar kan waardevol zijn. Ze dient voornamelijk voor de mandenmakerij en voor binddoeleinden.

Als de koper de teen wil schillen gaat hij ze sorteren. Hij onderscheidt 5 soorten:

- telhout
- mandenmaker
- davidjes
- stikteent
- mopjes

Teenschilijzer

Stuiken

Het teenschillen door kinderen.

Op het „achteruitje” werd door moeder en kinderen teen geschild.

Het telhout, mandenmaker en davidjes worden op maat in bossen gebonden en in het water gezet. De langste teen, het telhout, moet men „uitschieten” d.w.z. van de zijtakken ontdoen alvorens tot schillen kan worden overgegaan.

Wanneer de teen enige maanden in het water heeft gestaan, zodat de bast los is gaan zitten, gaat men ze schillen met behulp van een schilijzer (zie tekening). Dat gebeurt in de maand mei. Hier kan men 4 à 5 weken over doen.

De teenschillen of basten worden na het schillen van iedere bos netjes bijeen gebonden, gedroogd en na het bēeindigen van het seizoen door de schiller aan bakkers verkocht voor het stoken van de oven.

In IJsselstein komt dit nog voor tot 1958.

De geschilde teen wordt zodanig geplaatst, dat zij snel kan drogen. De schiller bindt ze tot een bos, waarna de teenbaas de teen opslaat in „stuiken”.

De teen heeft dan nog 2 maanden nodig om geheel uitgedroogd (uitgewerkt) te zijn, om daarna te worden verkocht aan de mandenindustrie.

De stikteen en mopjes worden niet geschild, doch worden na gedroogd te zijn, verwerkt tot manden. De grove stikteen tot pakmanden en de fijne teen uit de mopjes voor b.v. flessenmanden.

(Wordt vervolgd)

(Enkele foto's werden beschikbaar gesteld door de N.C.R.V. schoolradio).

Het wateren van teenhout.

40 jaar geleden: Begrafenis van Peter Petalo in IJsselstein

door L. Murk

In de dertiger jaren had IJsselstein een niet officieel erkend woonwagenkamp, dat gelegen was op de hoek Paardenlaan-Panoven. Er konden slechts 7 woonwagens staan. Hier was het altijd een komen en gaan van zigeuners, waaronder de familie Petalo. (De nu regelmatig in het nieuws zijnde Koko Petalo, de ongekroneerde zigeunerkoning, is tevens een familielid. Hij behartigt de belangen bij plaatselijke overheden en de regering).

In 1938 was deze familie weer voor enkele dagen in IJsselstein. Een van de zonen van de toenmalige zigeunerkoning Korri Petalo, Peter genaamd, kwam plotseling op 38-jarige leeftijd te overlijden. Drie dagen en nachten hield men een dodewake. Met grote verbazing en belangstelling werden de ceremoniële handelingen en eerbewijzen door de plaatselijke bevolking gadeslagen. Voor de IJsselsteiners was dit een tafereel, dat met bepaalde argwaan, maar toch ook wel met medeleven werd beleefd.

Alle familieleden, mochten zolang de overledene boven aarde stond niet slapen of zich wassen. Alleen het eten van brood en het drinken van voornamelijk bier was toegestaan. Het kampvuur werd ontstoken aan het begin van de dodewacht en bleef branden tot de begrafenis. Alvorens de dode werd gekist trok men hem nieuwe kleding aan, waarbij schoenen en pet niet ontbraken. Hij werd opgebaard in zijn woonwagen. Iedereen die dat wilde kon afscheid komen nemen, waarbij dan tevens een glas bier werd gedronken. Hun manier van rouw beleven was zo geheel anders dan de onze. Met veel vioolmuziek en klaaggezing konden deze mensen — diep bedroefd — hun gevoelens tot uiting brengen. Enkelen raakten daarbij in extase. De snaren van hun violen bleven trillen totdat de spelers uitgeput waren. Een sfeer die voor ons onbegrijpelijk was.

*De kist wordt onder treurmuziek uit de wagen naar buiten getild.
Op de plaats waar de zigeuners dagen en nachten onder het afdak hadden gewaakt, ontstond grote beroering.*

Voor de stoet liep „Amicitia” uit IJsselstein, dat treurmuziek speelde.

De overledene kreeg veel voorwerpen mee in de kist zoals: geld in diverse valuta om daarmee . . . te kunnen betalen, zijn rijzweep, — want hij was ook paardenhandelaar, — zeep, een handdoek en ansichtkaarten met reeds beschreven adressen — Peter was analfabeet — want als hij elders op de wereld zou opstaan, kon hij bericht sturen.

Voor het sluiten van de kist heeft zijn moeder een persoonlijk geschenk aan hem meegegeven; niemand mocht zien wat het was.

Pastoor De Grijs had toestemming gegeven om de overledene op de R.K. begraafplaats, volgens de R.K. rite, te begraven.

Muziekvereniging Amicitia begeleidde de stoet met treurmuziek en langs de weg stonden veel mensen te kijken.

Regen en wind geselden de toch al zo droevige stoet.

Op de begraafplaats aan de Groenedijk waren veel zigeuners uit de wijde omtrek gekomen om de laatste eer te bewijzen.

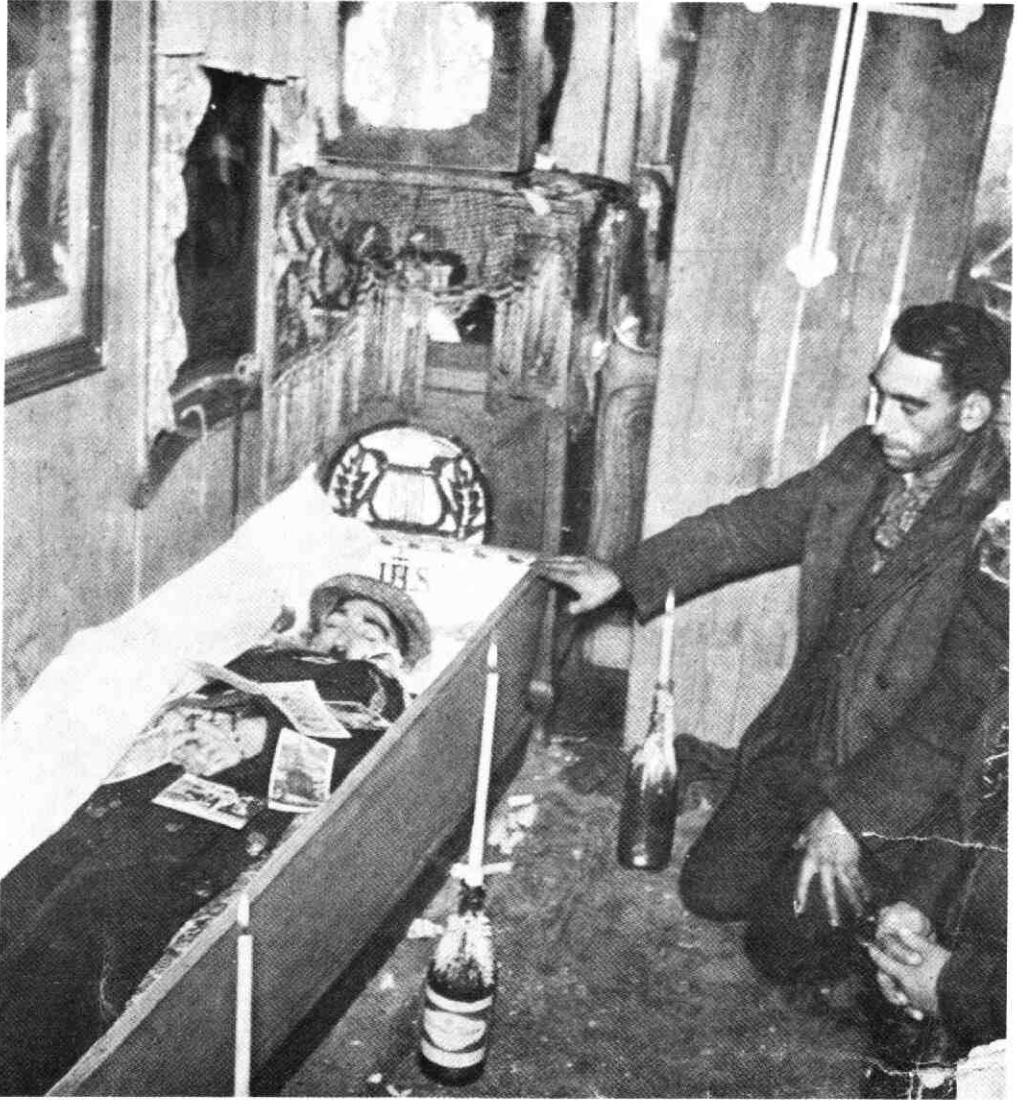
In het graf werd door verschillende familieleden nog geld gegooid. Kapelaan Poot leidde de beaardingsplechtigheid.

De Petalo's behoren tot een groep zigeuners, die van oudsher uit Oost-Europa kwamen geheel Europa doortrokken, maar IJsselstein bleef na de dood van één van hun zonen een pleisterplaats. In de tweede wereldoorlog hebben deze mensen dan ook dikwijls IJsselstein aangedaan en zij werden evenals de Joden door de Nazi's vervolgd. Als eerste daad daartoe mochten zij niet meer in hun wagens wonen. Die werden daarom afgenomen en meestal verbrand. Het gemeentebestuur van IJsselstein heeft geprobeerd deze mensen,

ondanks de woningnood, een onderkomen te geven. Een groot gedeelte van de familie Petalo werd gehuisvest in de Koningsstraat, thans Schuttersgracht, en aan de Panoven. Omdat ik toen in de Koningsstraat woonde en zo tussen de Petalo's kwam te wonen heb ik deze mensen goed leren kennen. Zij waren eerlijk en je kon er goed mee leven. Er heerste een strakke familie-discipline en eensgezindheid.

De woontoeestand was erbarmelijk. In ieder slopje, steegje of op een steigertje waar een schuurtje stond, werden mensen ondergebracht.

Ook in die tijd hebben wij nog twee zigeunerbegravenissen meegemaakt. Omdat de bezetters alle ceremonie, muziek en zang hierbij hadden verboden, was het voor deze mensen nog moeilijker om afscheid van hun overledenen te nemen.

De dode is geheel in nieuwe kleren gestoken. In de kist werden hem allerhande zaken meegegeven, geld, zeep, een handdoek, zijn zweep, opdat het hem daaraan nooit ontbreken zou.

GEMEENTE IJSSELSTEIN (U.)

Aan

de Raad der gemeente

IJSSELSTEIN.

Nummer : 1978/80

Onderwerp: Straatnaamgeving in plan
Achterveld 1e fase.

IJsselstein, 9 mei 1978.

Zoals u bekend zal zijn is met de grondwerkzaamheden voor de realisering van de 1e fase van het plan Achterveld inmiddels een aanvang gemaakt.

Gezien het vorenstaande verdient het aanbeveling nu reeds een besluit te nemen, omtrent de straatnaamgeving in dit gebied.

Van de werkgroep "oude ambachten" van de Stichting Historische Kring IJsselstein is reeds in maart 1977 een schrijven ontvangen, waarin werd verzocht bij de straatnaamgeving in Achterveld, namen te ontleen aan een typisch IJsselsteins handwerk, waarin vroeger een groot deel van de IJsselsteinese bevolking werkzaam was, n.l. de hoepmakerij. Een fotokopie van dit schrijven met een bijgevoegde lijst met namen liggen voor u bij de raadsstukken ter inzage.

Het lijkt ons een goede gedachte, de herinnering aan dit typisch IJsselsteins handwerk levend te houden, door de straten in het plan Achterveld namen te geven, die verband houden met de hoepmakerij.

Wij stellen u voor aan de straten, zoals deze op bijgaande situatie-tekening zijn vermeld, slechts 2 namen te geven, daar dit gelet op de situering van de straten, de minste kans op verwarring geeft.

Uit de overgelegde lijst met namen ware die van "Haanderik" en "Dissel" te kiezen, zonder de toevoeging van straat, plein of iets dergelijks.

Naar onze mening zijn dit welluidende namen, die weinig moeite zullen geven.

Een concept-besluit treft u hierbij ter vaststelling aan.

De commissie voor Algemene en Bestuurlijke Zaken kan zich met dit voorstel verenigen.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN IJSSELSTEIN,
De secretaris, De burgemeester,

Red.
Typ. 1482
Coll.

Het voorstel werd door de Raad aanvaard (redactie).

DE AAP EN DE DOODSKLOK

'n Marskramer uit Utrecht in zwart laken en flanel
Die overal bekend stond als een boertige gezel
Verliet de Domstad 's morgens vroeg. Zijn doel was IJsselstein
Waar iedereen hem kende bij zijn bij-naam "Laken-Hein"

Hij naderde de Apeboer bij 'n bocht in de rivier
En dacht: "Als ik geluk heb zit mijn eerste winst wel hier".
Maar ach, hij vond de boer, die zat te zuchten op de deel
Die keek niet op of om en ook zijn vrouw die zei niet veel

Hein schrok en vroeg de boer: "Wat is er toch wel aan de hand?"
En snikkend zei toen de boerin: " 't Is net zo erg als brand!"
"Maar zeg me dan, waar zit de pijn, ik help je uit de nood"
Was dat maar waar, zei toen de boer, Kees is hardstikke dood.

Maar Kees de knecht mankeerde niks, die werkte op het veld
Het ging om Kees de aap, waarop de boer zo was gesteld.
De baliekluiver gniffelde en stapte welgemoed
Het erf af met z'n handel en een glimlach op z'n snoet.

Hij ging naar IJsselstein, z'n eerste gang was naar de kerk
En zei tegen de koster: "Teun, je mot direct aan 't werk"
Ik kom net van de Apeboer, de man z'n smart is groot
Hij zit verslagen in zijn stoel - gebroken - Kees is dood".

De koster, die men kende als zeer ijverig en trouw
Hing vijf minuten later aan het dikke klokketouw.
En somber klonk de doods klok, 't nieuws ging snel van mond tot mond
"Kees van de Apeboer is dood" - "Was gister nog gezond".

Toen 's avonds Kees de knecht een pils ging drinken in de stad
Keek iedereen verbijsterd, niemand wist hoe hij het had.
De aap kwam weldra uit de mouw en Kees lachte zich rot
Bestelde nog een pils en zei: " 'k Ben lang nog niet kapot".

Sindsdien staat IJsselstein bekend als Apeluiers-stad
Wat is zo'n bijnaam waardevol, want als je die niet had
Was er toch een band minder met 't verleden, IJsselstein
Jij fraaie Baronie-stad tussen Benschop en Het Gein.

J.A. Jansen
Stadskanaal.